

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

CASTALLA

L'ALCOIÀ

AJUNTAMENT
DE CASTALLA

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Lingüísticotècnics

REULL I TEXT
Juan Antonio Mira Rico

GRAFISME
Esperança Martínez

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Collecció: Onomàstica
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Castalla, 260

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 963 874 023
Adreça electrònica: avl@avl.gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Castalla

ISBN: 978-84-482-6755-1
Depòsit legal: V-2949-2022
Impressió: gràfiques **vimar**

Ajuntament de Sagunt • Tel. 96 150 43 30 • Pícnies • València

CASTALLA

Castalla, situada al nord-oest de la ciutat d'Alacant, és la capital històrica de comarca natural de la Foia de Castalla. El municipi té 10.752 habitants, anomenats *castalluts* o *castelluts*, i es troba a 675 metres sobre el nivell del mar. El terme municipal, amb una superfície de 114,6 km², combina el terreny pla amb el muntanyós i està delimitat, a l'oest i al sud-oest, per la serra de l'Arguènyia (1.229 metres), la serra de Castalla (1.107 metres) i la serra del Maigmó (1.296 metres). La ubicació estratègica i les excel·lents comunicacions han afavorit la instal·lació d'empreses dedicades al plàstic, al moble o a la construcció, i han configurat el municipi com a l'eix industrial de la Foia de Castalla. Encara que hui en dia l'activitat econòmica del poble se centra en el sector industrial, l'agricultura està present amb cultius com l'olivera, l'ametller o la vinya. La superfície forestal també és un element important, ja que ocupa el 46 % (52,9 km²) del terme municipal.

Castalla posseeix un ric patrimoni cultural, testimoni d'una llarga i dilatada història. Les troballes més antigues de l'ocupació humana daten del tercer mil·lenni abans de Crist, quan les primeres comunitats prehistòriques es van assentar en les terres planes de l'Alfàs. Durant l'Edat del Bronze, en el terme municipal va haver-hi xicotets assentaments, com ara el del castell de Castalla o el de la Foia de la Perera. Amb el canvi d'era, la cultura ibèrica va tindre com a punt de referència l'estratègic turó del Castell, on també s'han trobat materials romans. La presència romana també s'ha documentat en la partida de Cabanyes.

L'Edat Mitjana va marcar l'inici d'un dels períodes històrics més destacats de la població. Des del segle X, almenys, hi hagué un assentament andalusí en el turó del Castell que, entre els segles XI i XIII, es va configurar com a cap de les terres que formen l'actual Foia de Castalla. També hi havia poblament rural dispers en alqueries de partides com Almarra o Cabanyes, situades en les terres planes, prop del riu i aptes per al cultiu. L'any 1244 Castalla es va incorporar pacíficament a la Corona d'Aragó. Així, la frontera amb el Regne de Castella es va establir en la línia Biar-Busot, com estipulava el Tractat d'Almirra concordat entre el rei Jaume I i l'infant Alfons de Castella. En 1287 Alfons III va atorgar carta pobla al municipi. En un primer moment, el poble s'assentava en el turó del castell i estava emmurallat. Al llarg dels segles XIV i XV, este espai va ser insuficient i progressivament es va expandir fora del perímetre emmurallat. D'esta època daten construccions com l'ermita de la Sang o l'aljub de la Vila. En el segle XIV destaquen la concessió, en 1311, per part de Jaume II, del dret a celebrar mercat els dissabtes, pràctica encara

vigent, i la conversió en feu de la vila. Esta infeudació es va portar a terme a causa del pèssim estat de conservació de la fortificació, cosa que va motivar que en 1362 el rei Pere IV la lliurara a Ramon de Vilanova i Montagut, noble valencià, amb el propòsit d'assegurar-ne la defensa de possibles atacs dels castellans. A partir d'eixe moment i al llarg del segle XV, el castell experimenta importants transformacions, amb la planificació i la construcció del palau i del pati d'armes.

En l'Edat Moderna es va produir la renovació urbana del municipi, amb la construcció, en els segles XVI i XVII, de l'església parroquial de la Mare de Déu de l'Assumpció, l'Ajuntament i la configuració de l'actual carrer Major. Durant la Guerra de Successió espanyola, Castalla va donar suport a Felip V. Ja en els segles XIX i XX, destaquen les accions bèl·liques, com ara la Guerra del Francés, els canvis polítics i les transformacions econòmiques i socials, que han deixat la seua empremta en el municipi, però que també suposen la transformació de Castalla en un municipi modern, que conserva tradicions com les festes de Moros i Cristians o la Dansa.

ELEMENTS FÍSICS

Orografia

Alt de Castellés
Alt de Guerra
Alt de Guisop
Alt de l'Espartosa
Alt de la Carrasqueta
Alt de la Cova
Alt de la Perdigonada
Alt de la Xumenera
Alt de Mossén Francés
Alt del Bubo
Alt del Carrascalet
Alt del Molló
Alt del Pinet
Alt del Racó de l'Espartosa
Alt dels Caragols
Altet de Bastà
Altet de Pasqualet
Altet del Biscaio
Altet dels Argamells
Altet dels Teipons
Cabecets dels Campellos
Cabeço de Davant de Casa
Cabeço de Favanella
Cabeço de Fontés
Cabeço de l'Ombria
de Santonja
Cabeço de la Cantera
Cabeço de les Raboses
Cabeço de Montero
Cabeço de Penadesa
Cabeço del Pla
Cabeço del Racó de Pellisser
Cabeço Paella
Cantal del Llamp
Canyada del Soldat
Caps de Fontés
Collado d'Eixau
Collado de l'Arguenya
Collado de la Sella
Collado de les Fermoses
Collado de Roque
Collado del Buitre
Cova del Forcall
Cova del Tio Melcior
el Cripriato
el Despenyador
el Maigmó
el Maigmonet
la Replana
la Serratella
les Ombrietes
Lloma de la Vinya
Lloma del Carro
Lloma del Puntal
Lloma del Veí
Lloma Grossa
Lloma Llarga
Ombria de la Foia
Ombria de Puça
Ombria Espessa
Ombries de la Font del Llop
Penya de l'Àguila
Penya del Soldat
Penya dels Col·legials
Penyes de Litero
Penyes del Quixal
Penyes del Soldat
Pic del Flare
Pinar de l'Ombria
Pinar del Flare
Pla de Mola
Planet Blanc
Planet de Joan
Puntal d'Amorós

Puntal de la Paradeta
Puntal dels Carros
Replana del Carrascal
Serra de Carrion
Serra de Castalla
Serra de l'Arguèny
Serra del Carrascalet

Serra del Flare
Serra del Maigmó
Serra dels Madronyals
Solana d'Eixau
Solanes del Barranc de Saix
Tallat del Despenyador

Hidrografia natural

Barranc Ample
Barranc d'Eixau
Barranc d'Escurina
Barranc d'Ibi
Barranc de Carrion
Barranc de Catí
Barranc de Junesa
Barranc de l'Aigüeta Amarga
Barranc de l'Aljub
Barranc de l'Enguer
Barranc de l'Esquerra del Saltet
Barranc de la Bodegueta
Barranc de la Caldera
Barranc de la Caseta de l'Àngel
Barranc de la Cava
Barranc de la Fita del Terme
Barranc de la Font de Melisseta
Barranc de la Fusta
Barranc de la Paradeta
Barranc de la Solaneta
Barranc de les Covetes
Barranc de les Penyes del Quixal
Barranc de les Solsides
Barranc de Litero
Barranc de Marco
Barranc de Peret
Barranc de Saix

Barranc de Sasteu
Barranc de Vivens
Barranc de Xorrillo
Barranc del Clot del Moro
Barranc del Collado
Barranc del Collado de Roque
Barranc del Negre
Barranc del Pla de les Caves
Barranc del Puntal Pelat
Barranc del Quixal
Barranc del Salt de la Mula
Barranc del Saltet
Font de Fontés
Font de la Carrasca
Font de Pellisser
Font del Llop
Font del Manco
Font dels Campellos
Naiximent del Mas de la Torreta
Rambla de Cànnyoles
Rambla de Castalla
Rambla de la Foia
Rambla de Puça
Rambla del Llentisclar
Riu Verd
Xorret de Catí
Xorrets dels Païans

Hidrografia artificial

Bassa de Fontés de Dalt
Bassa de la Casa del Pont
Bassa de la Sénia de Torró
Bassa de les Barraques
Bassa de Sarganella
Bassa del Forcall
Bassa dels Argils
Basses de la Foia de la Perera

Basses dels Campellos
Embassament
Pou d'Aigua de les Voltes
Pou d'Aigua del Llentisclar
Pou del Carrascal
Pou del Carrascalet
Pou del Racó de l'Espartosa

PRESENCIA HUMANA

Poblament

Almarra
Casa d'Almarra
Casa de Borja
Casa de Cantalades
Casa de Caputxí
Casa de Carrion
Casa de Cesari
Casa de l'Ermida
Casa de l'Escrivà
Casa de l'Espartosa
Casa de l'Infant
Casa de la Colònia
Casa de la Glorieta
Casa de la Llúcia
Casa de les Coves
Casa de Llentisclar
Casa de Rico
Casa de Soriano
Casa del Cartó
Casa del Clot
Casa del Pastor
Casa del Polvorí
Casa del Pont
Casa del Teularet Altet
Casa dels Confeters

Casa dels Pilars
Casa Nova
Casa Roja
Casa Vermella
Caseriu dels Alfassos
Cases de la Foia
Cases de les Barraques
Cases de Sarganella
Cases del Forcall
Caseta d'Espí
Caseta de Bravo
Caseta de l'Àngel
Caseta de les Piletes
Caseta Leal
Caseta Nova
Castalla
Corral de la Casa de Castalla
Corral de Mitja Barra
Corral de Sant Francesc
Corral Nou
el Pas Nou
Granja de Carbonell
l'Alfàs del Pi
la Foia de la Perera
la Sénia de l'Infant

la Sénia de Torró
la Sénia Ventolera
les Travesseres
Mas de Cabanyes
Mas de Cabanyes Colador
Mas de Ciprià
Mas de Fontés de Baix
Mas de Fontés de Dalt
Mas de l'Alfàs de Dalt
Mas de l'Alfàs de Torró
Mas de l'Escaló
Mas de l'Orgue
Mas de la Ballestera
Mas de la Coveta
Mas de la Foia Redona
Mas de la Foia Vella
Mas de la Font de la Carrasca
Mas de la Font del Llop
Mas de la Font del Llop de Baix
Mas de la Llauria
Mas de la Lloma del Carro
Mas de la Lloseta
Mas de la Parroja
Mas de la Riera
Mas de la Torreta
Mas de la Venta Flores
Mas de les Fermoses
Mas de Litero
Mas de Lloberos
Mas de Micapà
Mas de Moltó
Mas de Pellisser

Mas de Penadesa
Mas de Sant Rafael
Mas de Torrell
Mas de Torrià
Mas del Barranc del Porc
Mas del Carrascal
Mas del Carrascalet
Mas del Fadrinet
Mas del Nap
Mas del Pas Vell
Mas del Pla de les Caves de Baix
Mas del Pla de les Caves de Dalt
Mas del Portell
Mas del Rebolcador
Mas del Retir
Mas del Safareig Nou
Mas del Sarafeig Vell
Mas del Sastre
Mas del Taboll
Mas del Tomellar
Mas del Xarrell
Mas dels Argils
Mas dels Campellos
Mas dels Noguers
Mas dels Planets
Residencial Sud
Urbanització Castalla
Internacional
Urbanització Catí
Vil·la Amparo
Xalet de Jover

Vies de comunicació

Antic Ferrocarril
Assagador de les Bateries
Assagador del Mig
Assagador del Moltó
Camí de Castalla a Saix
Camí de la Casa de l'Escrivà

Camí de la Foia Catalina
Camí de la Font del Carrascal
Camí de la Font del Llop
Camí de la Replana
Camí de les Planisses
Camí de les Voltes

Camí de Petrer a Castalla
Camí del Fondó de l'Alfàs
Camí del Mas dels Planets
Camí del Teular
Camí dels Campellos
Camí Vell d'Ibi
Camí Vell d'Onil
Camí Vell de Biar
Canyada del Moreno

Carretera d'Alacant
Carretera d'Alcoi i Villena
Carretera d'Ibi a Alacant
Carretera d'Ibi a Tibi
Carretera de Petrer
Carretera de Saix
Encreuament de les Barraques
Vereda de Catí

PARTIDES I ALTRES LLOCS D'INTERÉS

Partides i paratges

Almarra
Cabanyes
Caputxí
Carrion
Eixau
el Blanqueral
el Clot
el Convent
el Fondó de l'Alfàs
el Forcall
el Gurugú
el Llentisclar
el Pas
el Pla de les Caves
el Pont
el Portell de Catí
el Realenc
el Rebolcador
el Reconco
el Vedat del Forcall
el Vedat del Manco
el Xarrell
el Xocolate
els Campellets
els Campellos
els Confiters

els Madronyals
els Masets
els Planets
els Ullals
Fontés
l'Alfàs
l'Arguenya
l'Erm
l'Horta d'Almarra
l'Horteta
la Ballestera
la Calba
la Casa de Bravo
la Casa de Sant Joan
la Caseta Leal
la Caseta Nova
la Costera de la Marjal
la Foia
la Llauria
la Lloma de la Vinya
la Lloma del Carro
la Mollonera
la Parada
la Peça Llarga
la Perdiguera
la Replana

la Venta Flores
les Fermoses
les Jovades
les Llomes
les Piletes
les Planisses
les Tronerres
les Voltes
les Xumeneres
Litero
Penadesa
Racó de l'Alquitrana

Racó de l'Espartosa
Racó de la Finestra
Racó de la Foia Catalina
Racó de Pellisser
Racó de Puça
Racó del Barranc de Junesa
Racó del Ministre
Racó del Xarco
Rojals
Sarganella
Sèlio
Torrià

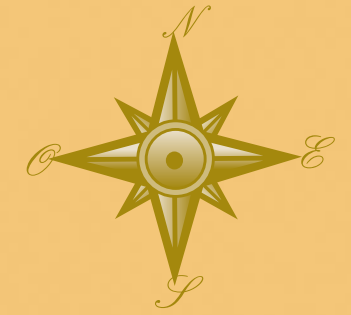
Altres llocs d'interés

Castell de Castalla
Cementeri
Conjunt de la Foia Catalina
Conjunt de Penadesa
Conjunt dels Campellos
Creu
Depuradora
el Racó del Barranc del Negre
el Teular

el Xorret de Catí
Ermita de Sant Pasqual
Granja de la Creu
Instal·lacions Esportives
la Granja
Pedrera de la Foia
Pedrera de la Serratella
Polígon Industrial
Viver

Presència humana

TERME D'ONIL

TERME DE BIAR

TERME D'IBI

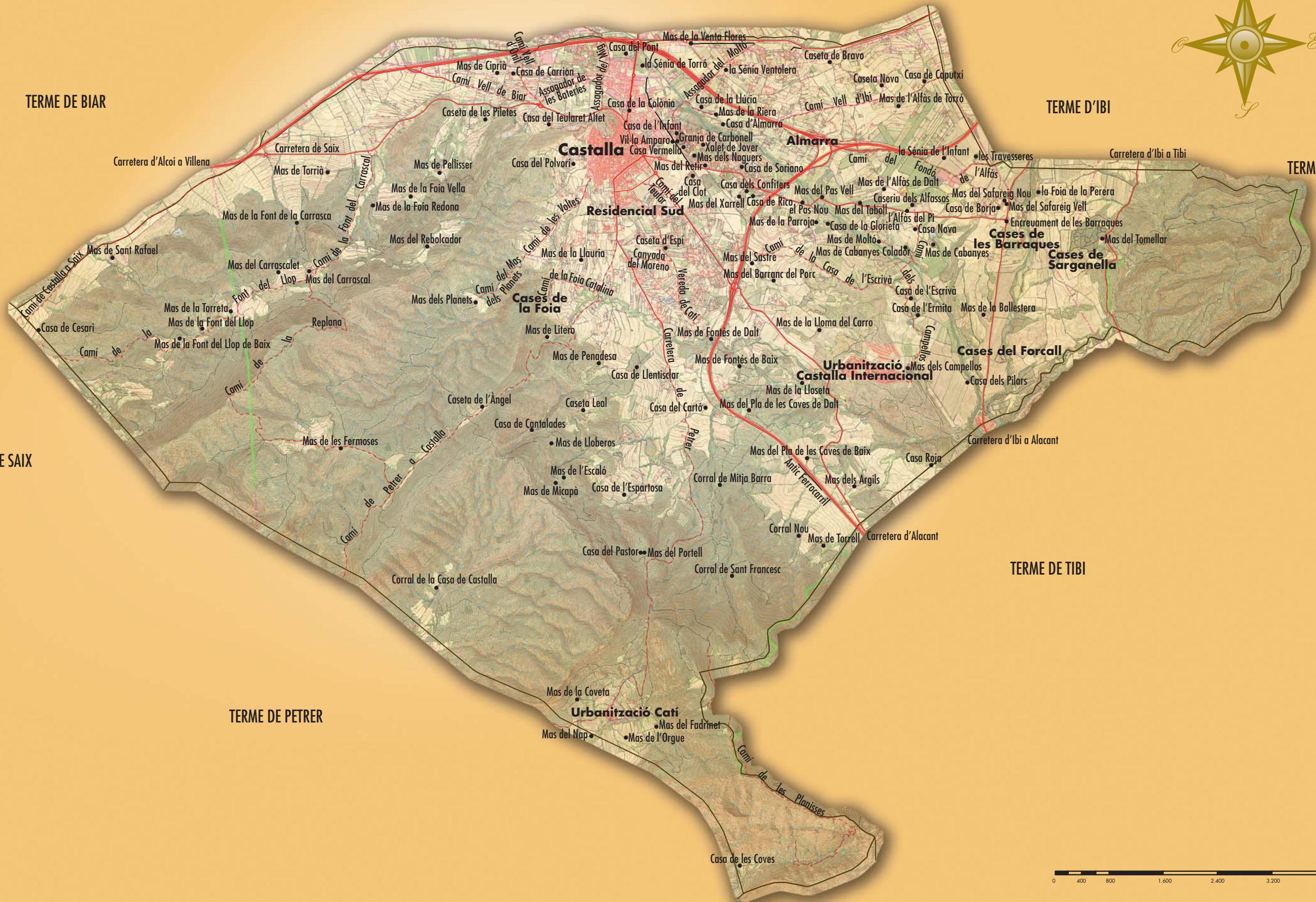
TERME DE XIXONA

TERME DE SAIX

TERME DE PETRER

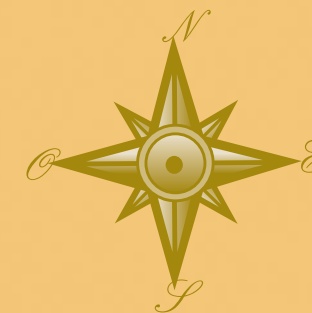
TERME DE TIBI

TERME D'AGOST

Partides i altres llocs d'interés

TERME D'ONIL

TERME DE BIAR

TERME D'IBI

TERME DE XIXONA

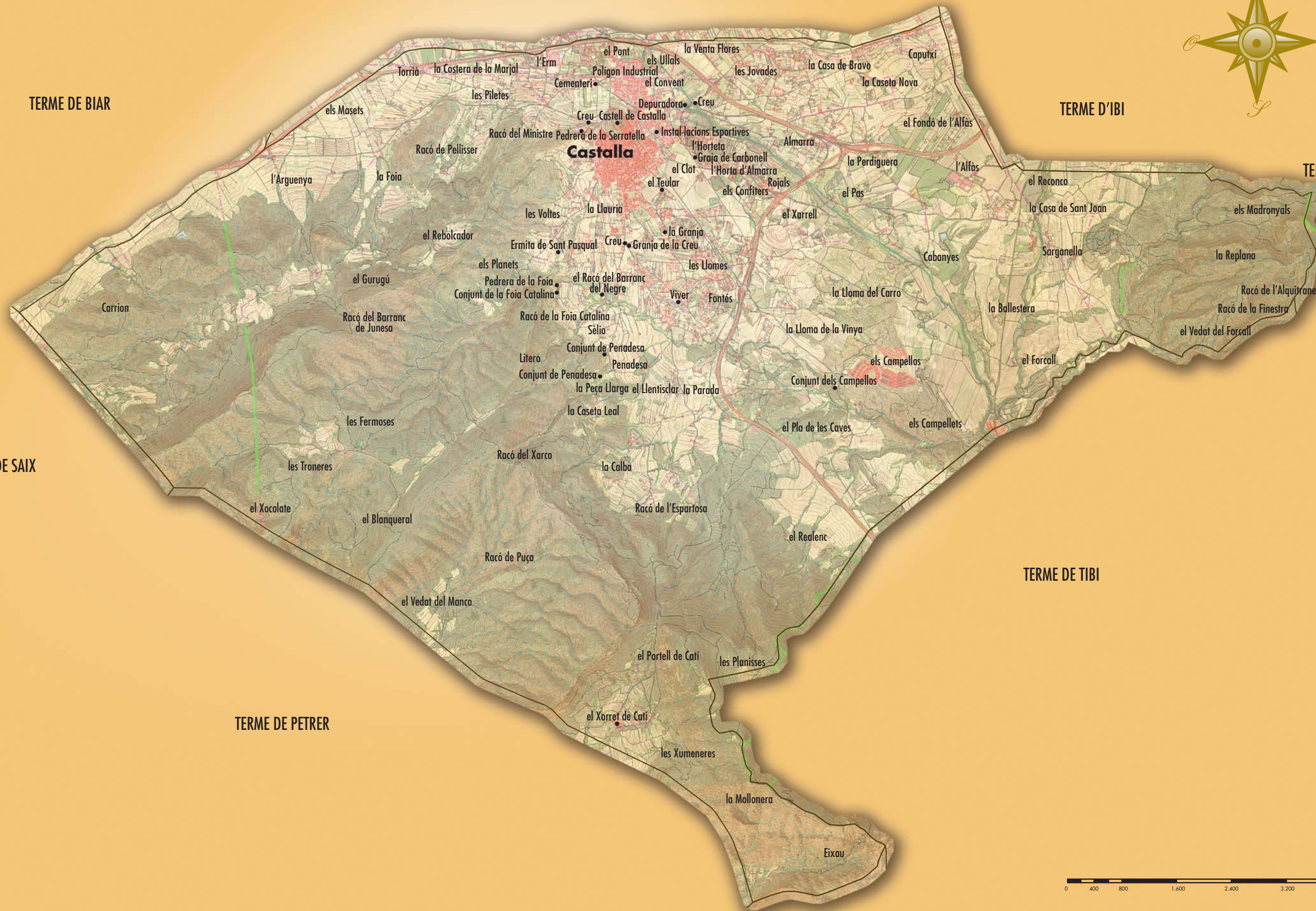
Castalla

TERME DE SAIX

TERME DE TIBI

TERME DE PETRER

TERME D'AGOST

L'Alcoià

